

**Protokół z II posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich
Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych
Warszawa, 30 czerwca 2008 r.**

Część wstępna

W dniu 30 czerwca 2008 r. w Warszawie odbyło się II posiedzenie Zespołu do Spraw Romskich Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, zwanego dalej „Zespołem”. Lista obecności w załączeniu.

Posiedzenie Zespołu otworzył Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji Pan Tomasz Siemoniak, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej. Powitał zebranych, a następnie wręczył członkom Zespołu akty powołania. Wyraził podziękowanie Pani Elżbiecie Radziszewskiej, Sekretarzowi Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania za przyjęcie zaproszenia do udziału w obradach Zespołu. Dalszą część spotkania poprowadzili przedstawiciel mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych – Pan Roman Chojnacki oraz Pan Karol Gierliński.

Następnie członkowie Zespołu do Spraw Romskich przyjęli porządek obrad posiedzenia.

Porządek obrad

1. Zatwierdzenie protokołu z I posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich.
2. Harmonogram pracy Zespołu do Spraw Romskich w 2008 r.
3. Dyskryminacja Romów w życiu publicznym – identyfikacja problemów, sposoby przeciwdziałania.
 - a) Dyskryminacja w szkole (referuje Pani Maria Łój, nauczyciel wspomagający w Szkole Podstawowej nr 67 we Wrocławiu).
 - b) Sprawa Daniela M. (referuje przedstawiciel Rzecznika Praw Obywatelskich).
4. Sprawy bieżące.

Ad 1.

Członkowie Zespołu do Spraw Romskich uzgodnili, że do dnia 15 lipca 2008 r. można zgłaszać do Sekretariatu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych uwagi do przedłożonego protokołu z I posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich z dnia 6 czerwca 2008 r.

Ad 2.

Pan Dobiesław Rzemieniewski, Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych DWRoMNiE w MSWiA przedstawił *Harmonogram pracy Zespołu do Spraw Romskich w 2008 r.* Poinformował zebranych, że do Sekretariatu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych zgłosili się przedstawiciele Warszawskiego Biura Programu Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich (UN-HABITAT) z prośbą o przedstawienie członkom Zespołu działalności i planów Biura. Pan Dobiesław Rzemieniewski przekazał uczestnikom posiedzenia prośbę Pana Romana Kwiatkowskiego, Prezesa Stowarzyszenia Romów w Polsce, o umożliwienie mu uczestnictwa oraz wystąpienia podczas kolejnego posiedzenia Zespołu do Spraw Romskich.

Członkowie Zespołu przychyłili się do propozycji włączenia prezentacji UN-HABITAT do *Harmonogramu*. Prośbę Pana Romana Kwiatkowskiego poddano dyskusji. Członkowie Zespołu uzgodnili, że Sekretarz Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych wystąpi do Prezesa Kwiatkowskiego z prośbą o przedłożenie na piśmie informacji, jakie kwestie zostałyby przez niego poruszone podczas posiedzenia Zespołu.

Ad 3.

Pani Elżbieta Radziszewska, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania powitała zebranych, a następnie zapewniła, że jest do dyspozycji członków Zespołu do Spraw Romskich.

a)

Pani Maria Łój, nauczyciel wspomagający edukację romską, przedstawiła na przykładzie placówek oświatowych z Wrocławia informację na temat sytuacji dzieci romskich w szkołach publicznych.

Jako jedno z najpoważniejszych problemów wskazała kierowanie uczniów romskich przez szkoły do poradni psychologiczno-pedagogicznych, w celu przeprowadzenia testu diagnostycznego badającego inteligencję dziecka. Uczniowie romscy poddawani są badaniu na podstawie standardowego testu, stosowanego wobec dzieci polskich. Z powodu bariery językowej wynikającej ze słabej znajomości języka polskiego, dzieci romskie uzyskują negatywne oceny z testów, co z kolei jest podstawą do umieszczania ich w szkołach specjalnych. Z powodu obniżenia wymagań w szkołach specjalnych, zdarza się, że dzieci kończące taką szkołę opanowują znajomość języka polskiego jedynie na poziomie mowy czynnej, w dalszym ciągu natomiast odnotowuje się u nich problemy z pisaniem i czytaniem ze zrozumieniem. Z analizy konkretnych przypadków wynika, że powszechną praktyką stosowaną przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne jest kierowanie dzieci do szkół specjalnych nie ze względu na stwierdzenie u nich obniżenie funkcji intelektualnych poniżej normy, lecz z powodu ich odmienności kulturowej oraz problemów adaptacyjnych. Nauczyciele obserwując problemy uczniów romskich często wymuszają na ich rodzicach podpisanie skierowania do poradni psychologiczno-pedagogicznej, wyrażając tym samym zgodę na poddanie dziecka badaniu diagnostycznemu. Analiza opinii wystawianych przez poradnie dzieciom romskim wykazuje, że przeprowadzający badania pedagodzy nie uwzględniają specyfiki kulturowej środowiska, z którego wywodzą się dzieci romskie. Aby przeciwdziałać przypadkom bezzasadnego kierowania dzieci do szkół specjalnych, należy domagać się od pedagogów stosowania wobec uczniów romskich bezsłownych testów inteligencji.

Mimo że nauczyciele nie odnotowują w placówkach szkolnych aktów dyskryminacji o podłożu etnicznym, to głębsza obserwacja sytuacji dzieci romskich w szkołach pozwala na sformułowanie wniosku, że często spotykają się one z odrzuceniem i niechęcią ze strony rówieśników oraz grona pedagogicznego. Przykładowo zdarzają się przypadki sadzania dzieci romskich w ostatnich ławkach lub wydzielania dla nich osobnych stolików. Ponadto, odnotowano przypadki bezpodstawnego oskarżenia uczniów pochodzenia romskiego o kradzieże, dewastację mienia czy agresywne zachowania wobec innych. Często przyczyną nieporozumień i konfliktów między uczniami romskimi a ich rówieśnikami są przezwiska. Ponadto, warto podkreślić, że metody stosowane przez nauczycieli w relacjach z dziećmi

romskimi (np. polecenie uczniom opisanie przykładów złego zachowania klasowej koleżanki pochodzenia romskiego, zamknięcie dziecka w pomieszczeniu gospodarczym w celu wymierzenia kary za agresywne zachowanie na lekcji wychowania fizycznego, lekceważące traktowanie rodziców dzieci romskich) drastycznie odbiegają od przyjętych rozwiązań pedagogicznych.

Przytoczone przykłady skłaniają do wniosku, że aby zmienić stosunek środowiska większościowego do uczniów romskich, konieczne jest wprowadzenie szeroko pojętej edukacji międzykulturowej pedagogów, uczniów i rodziców, kształtującej potrzebę dialogu i zrozumienia innych. Ponadto, ważnym czynnikiem mogącym znacząco przyczynić się do poprawy frekwencji uczniów romskich w szkołach oraz ich wyników w nauce jest zwiększenie etatów asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających. Ważnym elementem jest również objęcie najmłodszych edukacją przedszkolną. Prelegentka zwróciła uwagę, że warto przemyśleć rozszerzenie zasięgu realizacji zadań finansowanych ze środków *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*, co w dużej mierze mogłoby się przyczynić do poprawy warunków edukacyjnych młodych Romów. Jako przykład podała stworzenie funduszu kulturalnego dla dzieci romskich umożliwiającego im uczestniczenie w życiu szkoły i wycieczkach organizowanych przez placówki oraz finansowanie ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków. Podsumowując wystąpienie, Pani Maria Łój stwierdziła, że liczy na to, iż w niedalekiej przyszłości historia, tradycja i kultura Romów wprowadzona zostanie do programów nauczania.

Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski, Główny Specjalista w Wydziale Mniejszości Narodowych i Etnicznych DWRoMNIe w MSWiA podkreślił, że zadania polegające na pokryciu kosztów wycieczek oraz ubezpieczenia NNW corocznie finansowane są ze środków *Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce*.

b)

Pan Tomasz Gellert Dyrektor Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich poinformował zebranych, że w czerwcu br. przeprowadził wizytację w szkole podstawowej w Maszkowicach w sprawie tzw. „klas romskich” oraz w związku z wydzieleniem odrębnego wyjścia do szkoły dla dzieci romskich. W trakcie prowadzonych rozmów Wójt Gminy Łącko zobowiązał się do likwidacji wyodrębnionego wejścia.

Następnie Pan Tomasz Gellert zrelacjonował działania podejmowane przez RPO w odniesieniu do postępowania karnego prowadzonego przeciwko Danielowi M. Sprawa została zasygnalizowana przez Wojewodę Dolnośląskiego i była prowadzona przez Pełnomocnika Terenowego Rzecznika Praw Obywatelskich we Wrocławiu. Sprawę podjęto z urzędu, zachodziło bowiem podejrzenie, że sposób prowadzenia postępowania karnego mógł się wiązać z narodowością podejrzanego. Dokładna analiza akt sprawy wzbudziła wątpliwości co do rzetelności prowadzenia postępowania przygotowawczego przez prokuraturę. Postępowanie dowodowe nie zostało przeprowadzone w sposób wyczerpujący, a zarzuty wobec Daniela M. postawiono w sposób pochopny, bez wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy. Udział Daniela M. w sprawie rozpoczął się od „wytypowania” go przez policję jako potencjalnego podejrzanego, a następnie umieszczono jego zdjęcie wśród zdjęć innych Romów i okazywano pokrzywdzonemu oraz świadkom. Spośród trzech osób, którym okazano zdjęcia, tylko jedna rozpoznała w Danielu M. sprawcę. Rozpoznania dokonano jedynie na podstawie fotografii ukazującej twarz podejrzanego. Nie przeprowadzono innej formy konfrontacji (np. za pomocą lustra weneckiego). Podczas rozprawy trzech świadków wykluczyło udział podejrzanego w zdarzeniu. Organ prowadzący postępowanie przygotowawcze nie uwzględnił dowodów wskazujących na to, że w czasie, gdy zaistniał czyn, Daniel M. przebywał w Wielkiej Brytanii, czego potwierdzeniem są dowody materialne (potwierdzenie pracodawcy, bilingi telefoniczne, wyciągi bankowe). Wyżej wskazane dowody odrzucono jako nieprzydatne w sprawie, ponieważ - zdaniem prokuratury - przy obecnych możliwościach przemieszczania się, nie należy wykluczyć, iż podejrzany mógł przemieścić się z Wielkiej Brytanii do Polski w celu dokonania zarzucanego czynu. Sąd I instancji rozpatrując zażalenie obrońców Daniela M. na postanowienie prokuratury, przychylił się do stanowiska prokuratury w kwestii dowodów. Po interwencjach podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich, sąd dopuścił dowody, w rezultacie czego podejrzany został uwolniony z zarzutu. W opinii RPO trudno jest jednoznacznie sformułować zarzut, że powodem powyższego procesowania i balansowania dowodami w sprawie, było pochodzenie etniczne sprawcy, niemniej jednak wątpliwości w przedstawionej sprawie pozostają.

Pani Maria Łój, dodała, że Daniel M. został podejrzany o dokonanie dwóch czynów karalnych polegających na kradzieży telefonów komórkowych. Danielowi M. postawiono dwa zarzuty, w wyniku czego spędził w więzieniu kilka miesięcy, jak ostatecznie dowiedziono bezpodstawnie. Poinformowała również, że jedna z wyznaczonych rozpraw nie odbyła się ze względu na brak konwoju, który miał przewieźć podejrzanego z aresztu do

budynku sądu. Paradoksalnie, sąd i areszt, w którym osadzono podejrzanego, znajdują się w jednym budynku.

Pan Tomasz Gellert dodał, że sprawa Daniela M. jest omawiana jako przykład „złej praktyki” i stanowi materiał edukacyjny wykorzystywany na szkoleniach dla policji i prokuratury. Poinformował również, że poszkodowany może dochodzić odszkodowania za bezpodstawne pozbawienie wolności.

Pan Stanisław Stankiewicz, odnosząc się do wypowiedzi Pani Marii Łój, stwierdził, że koniecznym jest przygotowanie opracowań i programów edukacyjnych, które mogłyby być wykorzystywane przez nauczycieli. Zauważył również, że biorąc pod uwagę, że przypadek Daniela M. nie jest odizolowany, istnieje potrzeba przeprowadzenia szkoleń dla policji i prokuratury w różnych regionach Polski.

Pani Elżbieta Radziszewska zauważyła, że problem uprzedzeń wobec „inności”, zwłaszcza, jeśli jej przyczyną jest odrębny krąg kulturowy, jest duży w skali całego kraju. Podkreśliła, że omawianie konkretnych przypadków ma służyć temu, aby wyciągać wnioski z działań, które znajdują zastosowanie oraz opracowywać na ich podstawie rozwiązania systemowe. Podkreśliła, że zadaniem Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania jest współpraca z różnymi podmiotami i resortami zajmującymi się problematyką dyskryminacji, w tym dyskryminacji na tle etnicznym i rasowym. Zadeklarowała, że podejmie działania służące poprawie sytuacji mniejszości romskiej. Jednocześnie podkreśliła, że liczy na współpracę ze środowiskiem romskim.

Pan Marek Łakatus, Prezes Mazowieckiego Stowarzyszenia Romów, omówił sprawę brutalnego zatrzymania w marcu br. przez policjantów Komendy Rejonowej Policji w Warszawie kilku Romów podejrzanych o popełnienie na szkodę osób starszych oszustw oraz szykanowania przez policję osób narodowości romskiej. Poinformował również, że funkcjonariusze Policji uniemożliwiają kontakty podejrzanych z osobami bliskimi. Zauważył, że zachodzi obawa, iż sposób prowadzenia postępowania przez organy ścigania może się wiązać z przynależnością etniczną sprawców.

Pan Karol Gierliński dodał, że w sprawie przedstawionej przez Pana Marka Łakatusa, jako uzasadnienie aresztu dla jednego z podejrzanych wskazano recydywę, mimo że podejrzany nie był wcześniej karany, co potwierdzają dane Centralnego Rejestru Skazanych.

Pani Edyta Tuta, Koordynator Zespołu Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformowała, że skarga Pana Marka Łakatusa, zawierająca zarzuty dotyczące postępowania policji oraz prokuratury, jest

monitorowana przez ZMRiK. Dodała, że Ministerstwo w ramach swoich kompetencji wystąpiło do Policji z prośbą o wyjaśnienie sprawy. Efektem tego postępowania było skierowanie do Prokuratury Rejonowej Warszawa Praga-Północ wniosku o zajęcie stanowiska procesowego w zarzucanej przez skarżącego kwestii grożenia bronią osobom zatrzymanym oraz wywierania nacisku na świadkach i podejrzanych. Do dnia dzisiejszego nie wpłynęła do Ministerstwa odpowiedź w tej sprawie. Ponadto, Pani Edyta Tuta poinformowała zebranych, że ZMRiK prowadzi wraz z Policją *Program na rzecz zwalczania przestępstw popełnionych na tle nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego*. W przypadku pozyskania wiadomości o nieprawidłowościach w działaniach prowadzonych przez Policję lub prokuraturę, zachęciła zebranych do przekazywania informacji do ZMRiK w celu rozpatrzenia.

Pan Karol Gierliński poinformował zebranych o sprawie skazanego na 25 lat pozbawienia wolności Roma, osadzonego w zakładzie karnym w Czarnym, któremu uniemożliwia się widzenie z osobami bliskimi. Ponadto, poruszył problem nagminnego podawania przez dziennikarzy do publicznej wiadomości pochodzenia etnicznego sprawców przestępstw.

Pani Małgorzata Różycka zauważyła, że w takich przypadkach istnieje możliwość podjęcia interwencji i zgłoszenia nadużyć do Redaktora naczelnego gazety, Rady Etyki Mediów czy Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich.

Pan Janusz Kamiński, Dyrektor Centrum Aktywizacji Zawodowej Romów nawiązał do sprawy szkoły podstawowej w Maszkowicach. Poinformował zebranych, że Wójt Gminy Łącko na wniosek Dyrektora szkoły wydał postanowienie skierowane do kilku rodzin romskich wzywając do zapłaty grzywny za dzieci nie realizujące obowiązku szkolnego. Ponadto, zaznaczył, że mówiąc o edukacji Romów, duży nacisk powinien być położony przede wszystkim na edukację przedszkolną i wczesnoszkolną dzieci romskich, a także na wprowadzenie do programów nauczania treści dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych.

Pani Krystyna Markowska, Prezes Stowarzyszenia Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce zauważyła, że zakres pojmowania dyskryminacji jest bardzo szeroki i należałoby doprecyzować co należy pod tym pojęciem rozumieć. Niektóre działania bowiem, postrzegane przez Romów za dyskryminacyjne, nie są w ten sam sposób identyfikowane przez nie-Romów, a często są wynikiem niezrozumienia romskiej tradycji przez społeczeństwo większościowe. Zachęciła zebranych do pisania skarg w przypadkach, gdy spotykają się z nadużywaniem przez funkcjonariuszy Policji uprawnień.

Ad 4.

Pan Tomasz Siemoniak poinformował zebranych, że w trakcie rozmów z przedstawicielami mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych ustalono, że na przełomie września i października zostaną podjęte prace przygotowawcze w celu zorganizowania spotkania wyjazdowego Zespołu do Spraw Romskich.

Pani Krystyna Markowska poruszyła problem pozyskiwania przez szkoły zwiększonej części oświatowej subwencji ogólnej oraz jej wydatkowania na dodatkowe zadania dla uczniów pochodzenia romskiego. Poinformowała zebranych, że dyrektorzy szkół odmawiają finansowania etatów asystentów edukacji romskiej argumentując to niemożnością przekazania na ten cel środków z subwencji.

Pani Grażyna Płoszajska poinformowała, że w § 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1579) stwierdzono, że szkoły mogą podejmować dodatkowe działania mające na celu podtrzymywanie i rozwijanie poczucia tożsamości etnicznej uczniów romskich oraz wspomaganie edukacji tych uczniów. Ponadto, ust. 2 niniejszego przepisu daje możliwość zatrudnienia w charakterze pomocy nauczyciela asystenta edukacji romskiej. Powyższy zapis pozostaje w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2007 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2008 (Dz. U. Nr 247, poz. 1825), które przewiduje, że z prawa do zwiększonej części oświatowej subwencji ogólnej mogą korzystać między innymi szkoły prowadzące zajęcia dla uczniów pochodzenia romskiego, dla których szkoła podejmuje dodatkowe zadania edukacyjne. Przez dodatkowe zadania edukacyjne należy rozumieć organizację zajęć służących podtrzymywaniu tożsamości etnicznej uczniów romskich, zatrudnianie asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających, prowadzenie zajęć wyrównawczych. Im więcej uczniów objętych jest takimi zadaniami, tym większa jest pula środków przyznawanych danej placówce oświatowej ze zwiększonej subwencji oświatowej.

Pan Karol Gierliński poinformował o podjęciu przygotowań do stworzenia strony internetowej Zespołu do Spraw Romskich, która ułatwi jego członkom kontakty i wymianę informacji.

Pan Edward Sabo poruszył problem narkomanii wśród młodych Romów. Zgłosił propozycję opracowania projektu objęcia opieką osób pochodzenia romskiego z problemami uzależnień oraz stworzenia dla nich specjalnego ośrodka pomocy.

Pan Zbigniew Szubert, nawiązując do nagłośnionej przez media sprawy handlu kobietami, zauważył, że dotyka ona również społeczność romską. Podkreślił jednocześnie, że dziennikarze nie powinni podawać do publicznej wiadomości pochodzenia etnicznego sprawców przestępstw.

Pan Janusz Kamiński poruszył kwestię opóźnień związanych z uruchomieniem naboru wniosków w ramach „komponentu romskiego” PO KL. Zauważył, że ważnym elementem jest uwzględnienie stanowiska organizacji romskich w przygotowywaniu projektów.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że opóźnienia w uruchomieniu naboru wniosków do Poddziałania 1.3.1 PO KL wynikają z rozbieżności w stanowiskach Instytucji Pośredniczącej oraz Instytucji Pośredniczącej II stopnia w stosunku do kwalifikowalności zadań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży pochodzenia romskiego. W związku z osiągnięciem kompromisu w tej sprawie, konkurs w ramach Poddziałania 1.3.1 zostanie ogłoszony najprawdopodobniej latem bieżącego roku.

Pan Robert Bładycz zaproponował, aby na kolejnych spotkaniach Zespołu omówić wdrożony na Słowacji projekt „romskiego pracownika socjalnego”.

Pani Maria Łój, nawiązując do wypowiedzi w sprawie konieczności uwzględnienia w programach edukacyjnych treści dotyczących mniejszości romskiej, poinformowała, że elementy wiedzy na temat Romów umieszczono m.in. w programie do nauczania zintegrowanego.

Pan Zbigniew Szubert zwrócił uwagę, że należy promować wybitnie uzdolnione dzieci i młodzież.

Pan Stanisław Stankiewicz pozytywnie odniósł się do pomysłu stworzenia ośrodka dla Romów mających problem z uzależnieniami. Jednocześnie przestrzegł przed kopiowaniem rozwiązań wprowadzonych w innych krajach europejskich, podkreślając, że należy wypracować własne metody działań. Zaproponował również, aby obok stworzenia strony internetowej umożliwiającej wymianę informacji, zastanowić się nad wydawaniem biuletynu informacyjnego.

Pan Andrzej Grzymała-Kazłowski zaproponował, aby rozpatrzyć możliwość złożenia do *Programu na rzecz społeczności romskiej* projektu na wydawanie biuletynu informacyjnego.

Pan Dobiesław Rzemieniewski, przypominając, że na kolejnym posiedzeniu Zespołu zostanie omówiony harmonogram pracy Zespołu na rok 2009, poprosił zebranych o zgłaszanie do Sekretariatu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych propozycji spraw, które powinny być poruszone przez Zespół w następującym roku.

Zebrani ustalili, że kolejne posiedzenie Zespołu odbędzie się w dniu 22 września 2008 r. Posiedzenie zamknął Pan Roman Chojnacki.

Roman Chojnacki

Członek Komisji

Tomasz Siemoniak

Współprzewodniczący Komisji

